

David Castillo

Poeta i escriptor

David Castillo recupera el seu *alter ego*, Dani Cajal, per endinsar-se en la Guerra Civil i la retirada a 'El tango de Dien Bien Phu' (Ed. 62 / Edhasa), novel·la guanyadora del premi Joanot Martorell que fa aflorar la part més fosca del bàndol republicà

CRISTINA CALDERER

«En l'esquerra sempre hi ha un punt de 'cutrerío'»

◆◆◆◆◆ Valèria Gaillard

El periodista Dani Cajal "havia lluitat tota la vida contra la idea de fer una novel·la sobre la Guerra Civil i les seves seqüeles", però tenir entre les mans una sèrie de memòries de combatents marca un gir. Què ha canviat?

És l'edat, i veure la guerra no com un tòpic sinó a través dels records familiars. També hi ha pesat el fet d'haver estat implicat en la reconstrucció de la CNT durant la Transició i voler-me retrobar amb el meu avi, que m'explicava les calamitats que va patir al camp d'Argelers, el maltractament i el menyspreu.

Historiadors de la Catalunya del Nord intenten explicar l'impacte que va suposar l'arribada massiva de refugiats i subratllen alcaldes i anònims que s'hi van implicar.

Mentida podrida. És una allau de 500.000 persones, però el meu avi m'explicava que els havien tractat com a empestats. La policia i l'exèr-

cit eren catòlics, cert, com el mateix general Leclerc, que després va adonar-se que els soldats republicans eren molt valents i ho va aprofitar.

Per què ha fet tant de mal, el discurs èpic sobre la guerra que diu Cajal? Tenim els historiadors marxistes, que van explicar la guerra després dels britànics, que van entrar a través de Ruedo Ibérico. Després hi ha els memorialistes... M'interessava el punt de vista de Tolstoi a *Guerra i pau*, en què parteix d'un angle petit que va eixamplant. Vaig agafar tots els documents dels memorialistes, que són aquests fragments que apareixen a la novel·la, i després vaig anar als documents, les actes. Només de Salamanca tinc setze volums de material escanejat. Amb Josep Quevedo, historiador del Berguedà, vam arribar a zones on no havia entrat ningú. Teníem les llistes d'oficials afusellats, que no s'han revisat mai. Estaria bé que els arxius

“HE VIST QUE HI HAVIA MOLTES COSES LLETGES AL BÀNDOL REPUBLICÀ: TRAÏCIONS I ASSASSINATS COM EL D'ANDREU NIN”

estiguessin digitalitzats i penjats a la xarxa.

Què va descobrir?

La veritat. Les marranades que es feien i que consten en els comunicats del dia a dia. La República hauria perdut la guerra igualment per una simple qüestió matemàtica de forces davant de l'aviació alemanya, de la infanteria ben organitzada africana, del suport dels italians. El meu avi sempre deia amb sornegueria "Ah, la República!", i afegia: "Quan tenien fusells no tenien munició i quan tenien munició no tenien fusells". Ara l'esquerra repeteix el mateix perquè en el que fa sempre hi ha un punt de *cutrerío*. Els altres si s'han d'organitzar ho fan. Però també està bé estar desorganitzat. El que he vist, però, és que al bàndol republicà hi havia moltes coses lletges: traïcions, assassinats, com el d'Andreu Nin, a qui van escorxar i el PSUC no demanarà mai perdó. Si

hagués guanyat la República hauríem acabat sent una dictadura comunista i potser hauríem trigat més a alliberar-nos que amb Franco. Però Stalin no hi va voler invertir i va estafar la República. Ara fan lectures idealitzades de Negrín i Carrillo, però no podran transformar la història perquè nosaltres, els llibertaris, tenim una visió oberta, cultural.

A la novel·la fa un homenatge al seu avi, i també hi apareix Ribot.

És un personatge inventat, però m'inspiro en un amic del meu avi, Pantaleó Buil Cajal, que estava emparentat amb el Nobel. A l'amic li vaig posar el nom de la meua poètica, Ribot, que fa referència a l'anar netejant els poemes, etc. Els documents que li atribueixo estan maquillats literàriament, i pràcticament tot és autèntic.

L'excusa de la novel·la és la recerca de l'origen del tango *Los refugiados del 39*, una adaptació de l'original de Carlos Gardel.

Arriba un moment que aquests combatents porten tants anys lluitant que quan són a Estrasburg i tenen un mort anarquista canten *A las barricadas*, però si és catòlic pregunten. Estan absolutament sincrètics. Mantenen el respecte pel ritual que era la sacralització de la mort. Uns 200 acaben a Indovina amb els paracaidistes francesos i alguns de la Divisió Azul franquista. Volia narrar la merda de la guerra, il·lustrar el que deia Bertrand Russell, que pots imposar la mort, no l'odi. Aquesta gent va ser molt valenta i les seves idees eren bones. L'anarquisme aleshores ja era una idea decadent, i el comunisme i el feixisme van acabar com la pitjor experiència de la història de la humanitat.

Cajal critica el "revengisme light" iniciat amb Zapatero. ¿No serveix de res treure Franco del Valle de los Caídos?

És mer espectacle. Els nínxols familiars també acaben a la fossa comuna. García Lorca són els seus poemes, no les despulles. Les restes dels republicans no les traurà ningú d'allà... ¿I a José Antonio, el líder de la Falange? Allò està en ruïnes i com que l'Estat no pot assumir una restauració estan fent el número, perquè el dia que caigui aquella creu i enganxi algú... Les obres van costar moltíssim. Un amic que surt a la novel·la va participar en la construcció del Valle de los Caídos. El que cal és aconseguir una democràcia real i espais de llibertat, però Espanya no demostra ser un país gran, important i democràtic.

Durant la Transició Cajal escriu en català com una forma de resistència. Avui David Castillo vol tenir-ho tot traduït al castellà...

[Riu] Una amiga meua argentina em preguntava per què no escrivia en castellà per arribar a més gent. Però, en primer lloc, el català i el castellà són dues llengües molt semblants, i, en segon lloc, el català és una llengua gairebé morta però que està molt bé. M'agrada pertànyer a una comunitat minoritària d'escriptors en català que, al marge del nacionalisme i l'independentisme, continuarem escrivint, independentment de com variï la situació política. ◆◆